

Arolygiaeth Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru
Her Majesty's Inspectorate for Education and Training in Wales

Adroddiad ar

**Ysgol Y Graig
Ffordd Coleg
Lon Talwrn
Llangefni
Ynys Môn
LL77 7LP**

Dyddiad yr arolygiad: Ionawr 2019

gan

**Estyn, Arolygiaeth Ei Mawrhydi dros Addysg
a Hyfforddiant yng Nghymru**

Ynglŷn ag Ysgol Y Graig

Lleolir Ysgol Y Graig yn nhref Llangefni, yn awdurdod lleol Ynys Môn. Mae 380 disgybl rhwng 3 ac 11 oed ar y gofrestr. Cymraeg yw prif gyfrwng gwaith a bywyd yr ysgol. Mae gan yr ysgol ddeg dosbarth oed sengl, tri dosbarth oed cymysg a dau ddosbarth meithrin rhan amser.

Dros dreigl tair blynedd, mae tua 22% o'r disgyblion yn gymwys i dderbyn prydau ysgol am ddim. Mae hyn yn uwch na'r ganran genedlaethol, sy'n 18%. Mae tua 71% o'r disgyblion yn siarad Cymraeg gartref ac ychydig iawn sydd o gefndir lleiafrifol ethnig.

Mae'r ysgol wedi adnabod 27% o'i disgyblion fel rhai sydd ag anghenion dysgu ychwanegol, sydd yn uwch na'r ganran genedlaethol o 21%. Ychydig iawn o ddisgyblion sydd â datganiad o anghenion addysgol arbennig.

Penodwyd y pennaeth i'w swydd ym mis Ionawr 2016. Arolygwyd yr ysgol ddiwethaf ym mis Tachwedd 2010.

Mae rhagor o wybodaeth ar gael o wefan Llywodraeth Cymru, Fy Ysgol Leol, yn y ddolen isod.
<http://mylocalschool.wales.gov.uk/index.html?iath=cym>

Crynodeb

Yn ystod eu cyfnod yn yr ysgol, mae llawer o ddisgyblion yn datblygu medrau cyfathrebu Cymraeg effeithiol ac maent yn gwneud cynnydd da ar lafar, yn eu darllen a'u hysgrifennu, o ystyried eu manau cychwyn. Mae medrau Saesneg llawer ohonynt wrth drafod, cyflwyno gwaith ysgrifenedig a darllen yn datblygu'n fwriadus. Ychydig o ddisgyblion sy'n arddangos eu gwir alluoedd yn llwyddiannus wrth ysgrifennu'n estynedig yn y Gymraeg a'r Saesneg. Mae'r rhan fwyaf yn caffael cysyniadau mathemateg cadarn a medrau technoleg gwybodaeth a chyfathrebu (TGCh) pwrpasol.

Mae'r athrawon a'r cymorthyddion yn gofalu'n ddiwyd a chydwybodol iawn am eu disgyblion ac yn cynnig arweiniad a chymorth gwerthfawr dros ben iddyn nhw a'u teuluoedd. O ganlyniad, mae'r disgyblion yn teimlo'n ddiogel iawn yn yr ysgol. Maent yn ymfalchïo yn eu perthnasoedd â'r staff ac yn datgan eu diolch am ymroddiad y staff tuag at eu anghenion a'u diddordebau.

Mae gan y pennaeth ddealltwriaeth drylwyr o anghenion yr ysgol. Mae hi'n cydweithio'n agos â'r llywodraethwyr i greu gwelliannau ac yn adeiladu ar gryfderau'r ysgol yn ddoeth. Yn ogystal, maent yn targedu'r meysydd i'w datblygu yn bwrpasol trwy weithdrefnau hunanwerthuso a chynllunio strategol rheolaidd.

Maes arolygu	Barn
Safonau	Da
Lles ac agweddau at ddysgu	Da
Addysgu a phrofiadau dysgu	Da
Gofal, cymorth ac arweiniad	Da
Arweinyddiaeth a rheolaeth	Da

Argymhellion

- A1 Sicrhau bod yr ysgol yn mynd i'r afael â'r mater diogelwch a godwyd yn ystod yr arolygiad
- A2 Sicrhau bod arweinwyr yn monitro'r addysgu yn effeithiol ac yn darparu adborth adeiladol i unigolion i wella'u harfer ymhellach
- A3 Herio'r holl ddisgyblion i berfformio ar eu gorau'n gyson, yn enwedig wrth ysgrifennu'n estynedig
- A4 Sicrhau bod disgyblion yn cymhwyso eu medrau rhifedd yn effeithiol i ddatrys problemau yn fwy annibynnol ar draws y cwricwlwm
- A5 Gwella'r ddarpariaeth i gefnogi'r addysgu a'r dysgu yn yr awyr agored yn y cyfnod sylfaen

Beth sy'n digwydd nesaf

Bydd yr ysgol yn llunio cynllun gweithredu i fynd i'r afael â'r argymhellion o'r arolygiad.

Prif ganfyddiadau

Safonau: Da

Mae tua hanner y disgyblion yn cychwyn yr ysgol â medrau cyfathrebu Cymraeg sy'n cyfateb i'r safon a ddisgwylir am eu hoed. Yn ystod eu cyfnod yn yr ysgol, mae llawer yn caffael medrau cyfathrebu Cymraeg effeithiol ac yn cyflawni'n dda. Mae llawer o'r disgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol yn cyflawni'n gadarn yn erbyn eu targedau personol.

Mae llawer yn datblygu medrau llafar a gwrando effeithiol, sy'n cyfrannu'n llwyddiannus at eu dysgu. Maent yn hyderus ar lafar, yn sgwrsio'n huawdl ac yn gwrando'n astud ar eraill. Er enghraifft, mae disgyblion y cyfnod sylfaen yn esbonio'n glir pa wrthrychau sy'n suddo ac arnofio yn y twb dŵr. Mae medrau llafar Saesneg llawer o ddisgyblion yng nghyfnod allweddol 2 yn dda, yn enwedig wrth iddynt ymhelaethu am oes y Tuduriaid a digwyddiadau penodol fel Brwydr Bosworth.

Mae llawer yn datblygu medrau darllen pwrpasol. Yn y cyfnod sylfaen, mae llawer yn darllen ystod diddorol o destunau yn eglur. Maent yn deall cynnwys eu llyfrau'n dda wrth ddarllen ac yn adeiladu geiriau anghyfarwydd yn fwriadus, trwy ddefnyddio strategaethau ffonig rheolaidd. Maent yn adnabod nodweddion cymeriadau cyfarwydd fel Elen Benfelen yn ddeallus, gan gynnig esboniadau synhwyrol am bwrpas ac effaith ei gweithredoedd. Mae llawer yng nghyfnod allweddol 2 yn ynganu'n glir wrth ddarllen yn y ddwy iaith. Maent yn mwynhau llyfrau ffuglen a ffeithiol, ac yn ymchwilio'n ystyrion ar y we, gan gynnwys olrhain hanes tref Llangefni a chreu llinell amser o fywyd y cantor enwog Elvis Presley. O ganlyniad, maent yn defnyddio eu medrau darllen uwch i ddarganfod gwybodaeth o wahanol ffynonellau yn effeithiol.

Mae llawer, ar draws yr ysgol, yn ysgrifennu'n dda at wahanol ddibenion. Maent yn defnyddio ystod o gyd-destunau yn bwrpasol i gyfleu eu barnau personol. Yn y cyfnod sylfaen, mae llawer yn ysgrifennu darnau diddorol yn y Gymraeg. Mae enghreifftiau da yn cynnwys addunedau ar gyfer y flwyddyn newydd a llythyr caniatâd i ymweld â chanolfan arddio leol. Yng nghyfnod allweddol 2, mae llawer yn ysgrifennu'n ystyrion yn y ddwy iaith i ystod eang o bwrpasau. Er enghraifft, maent yn cymharu byw yn y ddinas ac yng nghefn gwlad yn wybodus ac yn nodi'r gwahaniaethau rhwng nwyddau di-draidd, tryleu a thryloyw yn gywir. Fodd bynnag, nid yw ysgrifennu estynedig y disgyblion yn adlewyrchu eu gwir alluoedd, yn enwedig y mwyaf galluog.

Ar y cyfan, mae gan ran fwyaf y disgyblion, ar draws yr ysgol, ddealltwriaeth gadarn o gysyniadau mathemategol. Maent yn dilyn cyfarwyddiadau i ymestyn eu dealltwriaeth yn bwrpasol yn ystod gwersi. O ganlyniad, mae disgyblion y cyfnod sylfaen yn mesur taldra ei gilydd cyn creu graff bloc o'u canlyniadau. Yn ogystal, maent yn adnabod nodweddion siapiau yn dda wrth greu lluniau o ddeinosoriaid a dilyn cyfarwyddiadau yn gywir i fesur olion traed ar fuarth yr ysgol.

Mae llawer yng nghyfnod allweddol 2 yn defnyddio data yn gynyddol gywir a'i gyflwyno mewn amryw ffurf i gyflawni tasgau mathemategol yn llwyddiannus. Er enghraifft, maent yn astudio cynllun o dŷ newydd yn ofalus i ddarganfod perimedrau

ystafelloedd, arwynebedd yr adeilad a'r gost i osod carped trwy'r tŷ. Yn ogystal, maent yn hyderus wrth blotio cyfesurynnau ym mhedwar pedrant trwy ddefnyddio echelin llorweddol a fertigol yn gywir. Fodd bynnag, lleiafrif o ddisgyblion ar draws yr ysgol sy'n dewis y dulliau mathemategol addas i gwblhau tasgau newydd yn annibynnol, heb arweiniad oedolyn. O ganlyniad, lleiafrif sy'n cymhwyso eu medrau rhifedd yn fwriadus i ddatrys problemau ar draws y cwricwlwm.

Mae'r rhan fwyaf yn y cyfnod sylfaen yn defnyddio offer TGCh yn hyderus. Maent yn defnyddio llechi electronig i gywain gwybodaeth am nodweddion tymhorau'r flwyddyn fel dail yr hydref. Yn ogystal, maent yn defnyddio sgrîn werdd yn effeithiol i bortreadu stori'r geni a chreu basau data pwrpasol i gywain gwybodaeth am benblwyddi aelodau'r dosbarth. Mae'r rhan fwyaf yng nghyfnod allweddol 2 yn arddangos medrau TGCh da ar y cyfan, gan gymhwyso'u medrau'n synhwyrol a dethol y dulliau mwyaf effeithiol i gyflwyno'u gwaith. Maent yn creu fformiwlaau yn annibynnol i adio a thynnu rhifau ar daenlen, a'i rhaglennu'n bwrpasol i adlewyrchu cywirdeb yr ateb mewn lliwiau gwahanol. Yn ogystal, mae'r rhan fwyaf yn defnyddio cyfrineiriau diogel yn fwriadus i gael mynediad i wefannau dysgu i gyflawni eu gwaith yn y dosbarth ac adref.

Lles ac agweddau at ddysgu: Da

Mae bron pob un disgybl yn cyfleu teimladau teyrngar am eu hysgol ac yn ymfalchïo bod perthnasoedd agos rhyngddynt â'r staff. Maent yn fodlon iawn i drafod unrhyw bryderon gyda'r staff ac yn hyderus eu bod yn gwrando arnynt. O ganlyniad, maent yn teimlo'n ddiogel o fewn naws gynhwysol a theuluol yr ysgol. Cefnogir yr ethos o deulu a chydymdeimlad at eraill yn effeithiol gan 'bydis y buarth'. Maent yn wyliadwrus ar y buarth ac yn barod i gynnig cymorth i ddisgyblion sy'n bryderus.

Mae'r rhan fwyaf ag agweddau cadarnhaol at eu dysgu. Maent yn gwrando'n astud ar gyfarwyddiadau'r athrawon ac yn ymroi i'w gwaith yn bwrpasol yn ystod gwersi. Maent yn ddysgwyr brwdfrydig, sy'n ymgymryd â phrofiadau newydd yn brydlon, fel peintio tirlun lliwgar o fyd y deinosoriaid. Mae parodrwydd y rhan fwyaf i drafod eu gwaith a chydweithio'n llwyddiannus â'u cyfoedion yn nodwedd gadarn ymysg disgyblion. O ganlyniad, maent yn dangos parch tuag at gyfraniadau eraill ac yn ymateb yn gadarnhaol i'w syniadau.

Mae'r rhan fwyaf yn cyfrannu'n fuddiol i'w dysgu trwy gynnig syniadau i'w cynnwys yn y themâu tymhorol. Maent yn mynegi barnau dilys am beth i ddysgu er mwyn datblygu eu dealltwriaeth ymhellach. Maent yn deall bod eu lleisiau'n bwysig i wella'u dysgu. Yn ogystal, maent yn manteisio ar gyfleoedd i ymweld â'r ardal leol, fel archifyd'r dref a melin wynt gyfagos. O ganlyniad, mae'r disgyblion yn ehangu eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o'u cynefin yn ddeallus.

Mae ymddygiad bron pob disgybl tu mewn a thu allan i'r dosbarth yn dda iawn. Maent yn gwrtais ac yn parchu eu cyfoedion, y staff ac ymwelwyr. Maent yn manteisio ar sesiynau 'meddylfryd iach' i greu amgylchedd tawel ac i ystyried materion pwysig fel hawliau dynol a chyfiawnder. Mae hwn yn arfer werthfawr ac yn cyfrannu'n effeithiol i'w dyheadau. O ganlyniad, mae bron pob un ohonynt yn ymateb yn gadarnhaol i'r ethos cefnogol a ddarperir ar eu cyfer.

Mae bron pob disgybl yn deall pwysigrwydd bwyta ac yfed yn iach, ac yn cymryd rhan reolaidd mewn gweithgareddau ymarfer corff. Yn ogystal â'u gwersi, mae'r disgyblion hŷn yn manteisio ar amrywiaeth o weithgareddau diddorol i wella'u ffitrwydd, fel sesiynau pêl-droed a'r clwb rhedeg. Mae'r rhan fwyaf yn ymwybodol o'r peryglon a all godi yn eu bywydau a gwyddant ba gamau i'w cymryd pe bai angen. Er enghraifft, mae bron pob un, yn unol â'u hoed, yn deall pwysigrwydd eu diogelwch ar-lein, ac yn amlinellu'r peryglon all godi yn sgil defnydd anghyfrifol o'r we.

Mae'r rhan fwyaf yn oddefgar a sensitif i anghenion a theimladau disgyblion eraill, sy'n debyg neu'n wahanol iddyn nhw. O ganlyniad, mae ganddynt ymwybyddiaeth gadarn o degwch a phwysigrwydd cyfle cyfartal. Er enghraifft, deallant fod hawliau a thraddodiadau penodol yn perthyn i wahanol gredoau, fel Hindwiaid India. Yn ogystal, mae ganddynt ddealltwriaeth drwyadl o bwysigrwydd cynaliadwyedd. Gallant egluro yn hyderus bwysigrwydd ailgyrchu bwyd a nwyddau penodol fel papur a cherdyn. Maent yn wybodus am effaith llygredd a'r perygl sy'n bodoli i fyd natur trwy arferion anghyfrifol yr hil ddynol. Er enghraifft, maent yn ymateb ag arswyd i effaith niweidiol nwyddau plastig ar grwbannod y môr a draenogod.

Mae'r disgyblion sydd â dyletswyddau yn cymryd eu rolau o ddifrif. Mae aelodau'r cyngor ysgol a'r capteiniaid tîm yn ymgymryd â'u cyfrifoldebau yn ddiwyd. O ganlyniad, mae ganddynt ddealltwriaeth gadarn o'u rolau arwain o fewn yr ysgol. Maent yn ymfalchïo yn eu rolau'n fawr, gan eu bod wedi eu dewis trwy etholiad gan eu cyfoedion. Yn ogystal, mae'r cyngor eco yn weithredol ac mae'r llysgenhadon chwaraeon yn trefnu gweithgareddau difyr ar gyfer eu cyfoedion a'r disgyblion iau.

Addysgu a phrofiadau dysgu: Da

Mae'r ysgol yn darparu cwricwlwm cytbwys ac eang sy'n ennyn diddordeb y rhan fwyaf o'r disgyblion yn effeithiol. Mae'r athrawon yn trefnu amrywiaeth o brofiadau ysgogol, sy'n cynnwys ymweliadau gwerthfawr i sefydliadau hanesyddol fel tŷ Tuduraidd yng Nghonwy. Maent yn cynllunio themâu diddorol sy'n hybu'r dysgu ac yn ategu at wybodaeth a dealltwriaeth y disgyblion yn llwyddiannus. Maent yn cynnwys syniadau disgyblion yn ystyrllon wrth gynllunio gwersi difyr, sy'n cynnal eu diddordeb a'u cymell i lwyddo. Mae'r defnydd effeithiol a wneir o fapiau meddwl yn cryfhau perchnogaeth y disgyblion o'u gwaith. Llwydda bron pob un o'r athrawon i wneud eu dosbarthiadau yn lleoedd ysgogol a difyr lle gall bron pob grŵp o ddisgyblion ddysgu'n gynhyrchiol. Gwneir hyn trwy arddangosfeydd lliwgar ac apelgar, sydd yn werthfawr ac yn fuddiol wrth gefnogi'r addysgu a'r dysgu.

Mae'r ysgol yn llwyddo i ddarparu ar gyfer y cyfnod sylfaen o fewn y dosbarthiadau yn effeithiol. Fodd bynnag, nid yw'r ddarpariaeth yn yr awyr agored wedi ei datblygu i gefnogi a chyfoethogi'r addysgu a'r dysgu.

Ar y cyfan, mae ansawdd yr addysgu yn dda. Mae'r rhan fwyaf o'r athrawon yn defnyddio amrywiaeth o wahanol ddulliau yn effeithiol wrth gyflwyno gwersi, sy'n effeithio'n bwrpasol ar safonau rhan fwyaf y disgyblion. Fodd bynnag, mewn ychydig o ddisbarthiadau, mae rhediad araf y cyflwyniadau yn cyfyngu ar allu'r disgyblion, yn enwedig y mwyaf abl, i gyrraedd hyd eithaf eu gallu.

Mae'r athrawon a'r cymorthyddion yn cydweithio'n llwyddiannus ac yn cefnogi'r dysgu yn fwriadus trwy gynnig ymyraethau arbenigol ac ysgogol. Mae'r berthynas waith gynhaliol sydd yn amlwg ymhob dosbarth yn meithrin parch a chwarteisi, ac yn creu naws ddysgu gynhyrchiol. Maent yn cynllunio'n effeithiol ar gyfer y disgyblion

maent yn eu cefnogi, sy'n cynnwys disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol. O ganlyniad, mae llawer o'r disgyblion yn gwneud cynnydd da yn erbyn eu targedau personol.

Mae bron pob oedolyn yn modelu iaith raenus ac yn annog a chefnogi'r disgyblion i ddefnyddio Cymraeg safonol a chywrain yn gyson. O ganlyniad, mae safonau llafar llawer o'r disgyblion yn dda.

Ar y cyfan, mae'r ddarpariaeth ar gyfer meithrin medrau llythrennedd yn gadarn yn y ddwy iaith. Mae'r holl athrawon yn cynllunio'n effeithiol ar gyfer cyflwyno gofynion statudol y cwricwlwm, ac i wella medrau llythrennedd y disgyblion trwy themâu diddorol. Mae'r themâu yn adlewyrchu natur a chyd-destun lleol yr ysgol yn llwyddiannus. Er enghraifft, maent yn cofnodi hanes Llangefni yn yr oes a fu yn fwriadus. Mae'r athrawon yn cyflwyno profiadau diddorol a symbylus i'r disgyblion, sy'n effeithio'n dda ar eu medrau llafar a darllen yn ddyddiol. Er enghraifft, mae eu cyflwyniadau ystyrllon ar gymharu a gwerthfawrogi amrywiaethau dynol yn targedu medrau ysgrifennu'r disgyblion yn effeithiol. Fodd bynnag, nid oes digon o gyfleoedd i'r disgyblion ddatblygu eu medrau ysgrifennu estynedig ar draws y cwricwlwm.

Mae safonau addysgu mathemateg yn gadarn ar draws yr ysgol ac mae'r disgyblion yn derbyn profiadau cynhwysfawr o fewn y gwahanol agweddau cwricwlaidd. Fodd bynnag, prin yw'r cyfleoedd i'r disgyblion gymhwyso eu medrau rhifedd ar draws y cwricwlwm i'r un safon uchel a welir yn y gwersi mathemateg.

Mae'r athrawon yn datblygu medrau TGCh y disgyblion yn bwrpasol. Maent yn cynnig cyfleoedd diddorol ar draws yr ysgol i greu cyflwyniadau amrywiol, taenlenni a chofnodi eu profiadau ar lechi electronig. Er enghraifft, yn y cyfnod sylfaen, mae'r athrawon yn herio disgyblion i greu gronfa ddata ganghennog ar ddeinosoriaid. Yng nghyfnod allweddol 2, maent yn darparu cyfleoedd gwerthfawr i ymchwilio ar y we, cyn creu sgript sy'n portreadu deialog rhwng Harri'r VIII ac Anne Boleyn.

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Mae'r trefniadau i sicrhau gofal a lles y disgyblion yn gryfder. Mae'r ysgol yn gymuned ofalgar iawn â naws deuluol, gynhwysol a hapus. Mae'r staff yn annog y disgyblion yn llwyddiannus i gydweithredu ac ymddwyn yn gwrtais. O ganlyniad, mae'r disgyblion yn hyderus, yn dangos parch at eraill ac yn ymddwyn yn dda iawn.

Mae'r trefniadau i olrhain cynnydd y disgyblion yn gadarn. Gwneir defnydd effeithiol o ganlyniadau asesu i fesur cynnydd disgyblion. Mae'r weithdrefn yn adnabod y disgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol yn llwyddiannus. Mae'r athrawon yn trefnu cymorth pwrpasol, drwy weithgareddau penodol fel sesiynau ffonig, sy'n llwyddo i wella cyflawniadau'r disgyblion. Yn ogystal, mae'r cymorthyddion yn cefnogi disgyblion yn ystyrllon mewn sesiynau ymyrraeth defnyddiol. O ganlyniad, mae'r disgyblion yn gwneud cynnydd da tuag at gyflawni eu targedau gwelliant personol.

Mae'r ysgol yn cefnogi disgyblion ag anghenion emosiynol a chymdeithasol yn llwyddiannus ac yn cydweithio'n bwrpasol gydag asiantaethau allanol. O ganlyniad, mae'r disgyblion yn derbyn cefnogaeth ofalgar, fel a geir yn y dosbarth maethu cynhwysol. Mae hyn yn datblygu lles a medrau cymdeithasol y disgyblion yn effeithiol.

Mae'r ysgol yn darparu cyfleoedd buddiol i sicrhau bod y disgyblion yn medru gwneud dewisiadau synhwyrol am sut i gadw'n ddiogel, er enghraifft wrth ddefnyddio'r we a gwisgo gwregys diogelwch mewn ceir. Mae trefniadau'r ysgol ar gyfer diogelu yn bodloni'r gofynion ac nid ydynt yn destun pryder. Fodd bynnag, tynnodd y tîm arolygu sylw arweinwyr yr ysgol at fater iechyd a diogelwch.

Mae'r ddarpariaeth ar gyfer datblygu medrau creadigol yn gadarn iawn. Mae traddodiad cryf o gynnig cyfleoedd gwerthfawr i ddisgyblion berfformio mewn cyngherddau ac eisteddfodau lleol a chenedlaethol. Mae hyn yn cyfrannu'n llwyddiannus at fagu hunanhyder llawer ohonynt, yn ogystal â'u hymwybyddiaeth o'u hetifeddiaeth Gymreig a'u hardal leol. Gwneir defnydd gwerthfawr o weithgareddau celfyddydol i ehangu profiadau diwylliannol y disgyblion, er enghraifft trwy gydweithio ag artist lleol a chymryd rhan yng ngherddorfa a chôr yr ysgol. Mae hyn yn hyrwyddo medrau mynegiannol y disgyblion yn dda ynghyd â'u hyder i weithio gydag eraill yn effeithiol.

Mae'r berthynas rhwng yr ysgol a'r rhieni yn dda. Maent yn derbyn gwybodaeth trwy gyfryngau cymdeithasol a llythyrau, ac o'r herwydd, maent yn ymwybodol o weithgareddau a digwyddiadau'r ysgol. Mae'r staff yn darparu sesiynau hyfforddiant defnyddiol ar gyfer y rhieni i wella'u hymwybyddiaeth o weithdrefnau cyfoes y byd addysg, fel dulliau addysgu'r cyfnod sylfaen. O ganlyniad, mae gwell syniad gyda'r rhieni am sut i helpu eu plant gartref.

Mae trefniadau buddiol yn bodoli i helpu'r disgyblion i wneud penderfyniadau doeth, er enghraifft trwy ddarparu cyfleoedd i'r cyngor ysgol fynegi barn i wella safonau, lles a phrofiadau diwylliannol Cymreig y disgyblion. O ganlyniad, mae'r ysgol yn cynnal clwb gwaith cartref, clwb rhedeg ac maent yn chwarae cerddoriaeth Gymraeg gyfoes yn gyhoeddus yn ddyddiol.

Mae amrediad gwerthfawr o weithgareddau corfforol, gan gynnwys clybiau chwaraeon ar ôl ysgol, sy'n llwyddo i hyrwyddo ffitrwydd y disgyblion a magu eu brwdfrydedd i gadw'n iach. Mae gan yr ysgol drefniadau priodol i hyrwyddo bwyta ac yfed yn iach. Er enghraifft, mae'r disgyblion yn gwerthu ffrwythau yn ystod y dydd, sy'n hybu bywydau iachus.

Mae'r ysgol yn cynnig cyfleoedd gwerthfawr i'r disgyblion gyfrannu i weithgareddau o fewn y gymuned, fel 'Sul y Maer' ac i godi arian at achosion da. O ganlyniad, mae'r disgyblion yn datblygu dealltwriaeth dda o'u hardal leol ac yn datblygu eu medrau cymdeithasol yn effeithiol o fewn y gweithgareddau lleol a thu hwnt. Yn ogystal, mae gwasanaethau dyddiol yn hyrwyddo datblygiad ysbrydol a moesol y disgyblion yn effeithiol.

Arweinyddiaeth a rheolaeth: Da

Mae gan y pennaeth, staff a llywodraethwyr weledigaeth eglur, sy'n cael ei seilio ar arwyddair yr ysgol, sef 'Y Graig sy'n Sylfaen'. Mae'r ysgol yn cynnig dechreuad cadarn i'r disgyblion, sy'n caniatáu iddynt lwyddo trwy ddatblygu ymhellach eu safonau a'u lles. Mae'r ysgol yn ehangu gorwelion a dyheadau'r disgyblion yn effeithiol, er mwyn meithrin dealltwriaeth realistig o'r hyn sydd tu hwnt i'w milltir sgwâr. Mae'r weledigaeth strategol hon yn arwain at ethos hynod ofalgar, diogel a chynhwysol ar draws yr ysgol, sy'n sicrhau bod disgyblion yn cyflawni'n dda.

Mae strwythur staffio clir gan yr ysgol ac mae disgwyliadau pob rôl wedi eu diffinio'n bendant yn erbyn cyfrifoldebau penodol. Mae trefniadau cyfarfodydd staff yn gadarn ac yn creu rhwydwaith o gyfathrebu effeithiol sy'n creu ffocws pwrpasol ar godi deilliannau'r disgyblion. Mae'r pennaeth yn amserlennu cyfnodau cynllunio, paratoi ac asesu yn ddoeth, mewn modd sy'n rhyddhau staff o'r un blynyddoedd ysgol ar yr un pryd. Mae hyn yn fodd effeithiol o rannu arbenigeddau a sicrhau cysondeb ynglŷn â'u cynllunio, eu harferion asesu a'u disgwyliadau. O ganlyniad, mae'r weithdrefn yn caniatáu staff i gyd-graffu a chymedroli gwaith disgyblion a chysoni'r ddarpariaeth yn fwriadus.

Mae gweithdrefnau effeithiol yn bodoli ar gyfer rheoli perfformiad athrawon a'r cymorthyddion. Maent wedi eu cysylltu'n uniongyrchol â blaenoriaethau'r ysgol ac yn mynd i'r afael yn llwyddiannus ag anghenion datblygiad personol y staff. Er enghraifft, maent yn ymdrechu ar hyn o bryd i dargedu annibyniaeth disgyblion ar lawr y dosbarth.

Mae gweithdrefnau hunanwerthuso trylwyr gan yr ysgol. Mae cyswllt amlwg rhwng canfyddiadau'r gweithdrefnau hunanwerthuso a'r blaenoriaethau yn y cynllun gwella ysgol. Mae'r ysgol yn diffinio blaenoriaethau'n dda a'u targedu'n synhwyrol i fesur cynnydd ac i adnabod agweddau sydd angen sylw pellach. Mae amserlen fanwl ar gyfer arsylwi gwersi, teithiau dysgu ac ar graffu ar waith disgyblion, sy'n arwain yn bwrpasol at adroddiadau monitro effeithiol. Maent yn dangos yn glir y manau sydd angen sylw. Fodd bynnag, nid yw'r arweinwyr yn monitro'r argymhellion dilynol o'r adroddiadau craffu yn ddigon trylwyr, yn enwedig wrth geisio gwella agweddau o'r addysgu ac atebolrwydd unigolion i'w rolau yn yr ysgol.

Mae'r llywodraethwyr yn cynnig arweiniad pwrpasol ac yn gosod her effeithiol i'r ysgol. Maent yn ymweld â'r ysgol i werthuso effaith gweithgareddau ar ddeilliannau'r disgyblion yn rheolaidd. Er enghraifft, maent yn trafod yn hyderus y gwelliannau diweddar yng ngallu'r disgyblion i wneud penderfyniadau a magu annibyniaeth yn eu dysgu. Maent yn monitro gwariant ac effeithiolrwydd adnoddau yn synhwyrol, sy'n cynnwys defnydd da o'r arian wrth gefn i gynnal darpariaeth gynhwysol ar draws yr ysgol. O ganlyniad, maent yn cyfrannu'n dda at fywyd a llwyddiant yr ysgol ac yn dwyn yr ysgol i gyfrif am ei perfformiad fel ffrindiau beirniadol.

Mae'r pennaeth, yr uwch dîm rheoli a'r llywodraethwyr yn ffocysu'n dda ar ddefnyddio pob twll a chornel yn yr adeilad i gefnogi dysgu a chynnydd y disgyblion. Er enghraifft, maent newydd greu dosbarth maethu i dargedu anghenion penodol disgyblion bregus yn y cyfnod sylfaen. Fodd bynnag, mae diffyg yn y ddarpariaeth awyr agored yn y cyfnod sylfaen. Nid yw'r adnoddau yn yr ardal allanol yn cyfoethogi profiadau'r disgyblion yn ddigon llwyddiannus i ddatblygu eu medrau ymhellach.

Mae'r ysgol yn gwneud defnydd creadigol iawn o'r grant datblygu disgyblion er mwyn bodloni anghenion eu disgyblion mewn modd sy'n eu gwneud yn fwy parod i ddysgu. Er enghraifft, maent yn cyflogi swyddog lles a therapydd chwarae, sy'n hynod llwyddiannus wrth wella hunan-barch y disgyblion a'u medrau cymdeithasol. Yn ogystal, mae'r swyddog lles yn ddolen gyswllt werthfawr rhwng teuluoedd bregus a'r ysgol, sy'n gwella presenoldeb disgyblion unigol yn effeithiol.

Copïau o'r adroddiad

Mae copïau o'r adroddiad hwn ar gael gan yr ysgol ac ar wefan Estyn (www.estyn.llyw.cymru)

Mae Estyn yn arfarnu effeithiolrwydd darparwr gan ddefnyddio graddfa bedwar pwynt ar gyfer barnau:

Rhagorol	Perfformiad ac arferion cryf iawn, cynaledig
Da	Nodweddion cryf, er y gall fod angen gwella mân agweddau
Digonol ac angen gwelliant	Cryfderau'n gorbwyso gwendidau, ond agweddau pwysig y mae angen eu gwella
Anfoddhaol ac angen gwelliant ar frys	Gwendidau pwysig yn gorbwyso cryfderau

Lluniwyd yr adroddiad hwn yn unol ag Adran 28 Deddf Addysg 2005.

Cymerwyd pob rhagofal posibl i sicrhau bod y wybodaeth yn y ddogfen hon yn gywir adeg ei chyhoeddi. Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau neu sylwadau ynglŷn â'r ddogfen hon/cyhoeddiad hwn at:

Yr Adran Gyhoeddiadau
Estyn
Llys Angor, Heol Keen
Caerdydd
CF24 5JW neu drwy anfon e-bost at cyhoeddiadau@estyn.llyw.cymru

Mae'r cyhoeddiad hwn a chyhoeddiadau eraill gan Estyn ar gael ar ein gwefan: www.estyn.llyw.cymru

© Hawlfraint y Goron 2019: Gellir aildefnyddio'r adroddiad hwn yn ddi-dâl mewn unrhyw fformat neu gyfrwng ar yr amod y caiff ei aildefnyddio'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint y Goron a rhaid nodi teitl yr adroddiad penodol.

Dyddiad cyhoeddi: 25/03/2019